

Wyrok z dnia 9 lutego 1999 r.

I PKN 556/98

Wyrok zasądający kwotę w wysokości ustalonej na podstawie opinii biegłego, w której obliczono odsetki sprzecznie z art. 481 § 1 i art. 482 § 1 KC narusza art. 224 § 1 KPC w sposób wpływający na wynik sprawy.

Przewodniczący: SSN Józef Iwulski, Sędziowie SN: Teresa Flemming-Kulesza (sprawozdawca), Maria Mańkowska.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 9 lutego 1999 r. sprawy z powództwa Wiesława M. przeciwko Sądowi Wojewódzkiemu w K. o wynagrodzenie, na skutek kasacji strony pozwanej i powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 29 maja 1998 r. [...]

- 1) o d r z u c i ł kasację powoda,
- 2) u c h y l i ł zaskarżony wyrok w części oddalającej apelację strony pozwanej i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e n i e

Wiesław M. żądał zasądzenia na jego rzecz od Sądu Wojewódzkiego w Katowicach wyrównania wynagrodzenia za lata 1989-1992 wraz z odsetkami.

Strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa.

Wyrokiem częściowym z dnia 7 lipca 1993 r. Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach zasądził od pozwanego na rzecz powoda 268.460 zł (przed denominacją) z odsetkami od 8 lipca 1993 r. oraz 17.000.000 zł (przed denominacją) z odsetkami od kwoty 16.244.872 zł od 4 marca 1993 r., a od kwoty 755.128 zł od 8 lipca 1993 r. Następnie wyrokiem z dnia 22 grudnia 1993 r. zasądzono dalszą kwotę 1.435.000 zł (przed denominacją), odrzucono pozew w części dotyczącej ustawowych odsetek za dzień 4 marca 1993 r., a w pozostałej części oddalono powództwo.

Sąd Apelacyjny w Katowicach, wyrokiem z dnia 29 czerwca 1994 r., po rozpoznaniu rewizji powoda zmienił ten wyrok i umorzył postępowanie w części dotyczącej odsetek za dzień 4 marca 1993 r. i uchylił go w części oddalającej powództwo i przekazał sprawę w tym zakresie do ponownego rozpoznania.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach wyrokiem z dnia 7 października 1997 r. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 11.569,55 zł z ustawowymi odsetkami od 1 stycznia 1997 r. i oddalił powództwo w pozostałym zakresie. Sąd ten ustalił, że powód jako sędzia Sądu Wojewódzkiego w K. (do 31 lipca 1990 r. był sędzią Sądu Rejonowego w T.G. delegowanym do tego Sądu Wojewódzkiego) w okresie objętym pozwem otrzymywał zaniżone wynagrodzenie, które następnie było wyrównywane, a także wypłacono odsetki za opóźnienie (Sąd określił je jako „odsetki zwłoki”). Wypłat tych pozwany dokonywał na podstawie jednolitego programu wyliczenia należności sędziów opracowanego przez Ministerstwo Sprawiedliwości. Na podstawie opinii biegłego do spraw płac Józefa C. Sąd ustalił, że powodowi przysługuje z tytułu nie wypłaconych a należnych wynagrodzeń, odsetek ustawowych oraz odsetek od odsetek za okres od 1 stycznia 1989 r. do 31 grudnia 1995 r. kwota 11.569,55 zł. Należność ta wyliczona została na dzień 31 grudnia 1996 r. Sąd podzielił opinię biegłego uznając, że wyrównania wynagrodzenia wypłacone przez stronę pozwaną nie pokryły różnic między wynagrodzeniem otrzymanym, a należnym. Sąd uznał opinię biegłego za sporządzoną w sposób rzetelny, uwzględniający „obowiązujący stan prawny w zakresie ustalania wysokości wynagrodzeń sędziowskich”, a także wszystkie dokonane przez stronę pozwaną wypłaty z tytułu należności głównych i odsetek.

Wyrok ten zaskarżyły obie strony.

Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z dnia 29 maja 1998 r. oddalił obie apelacje. Sąd Apelacyjny stwierdził w uzasadnieniu wyroku, że Sąd Wojewódzki oparł swe rozstrzygnięcie na opinii wydanej przez biegłego do spraw płac, której podstawą były obowiązujące przepisy płacowe dotyczące sędziów, a także bogate orzecznictwo Sądu Najwyższego dotyczące tego problemu. Strony nie składały zastrzeżeń do wyliczeń zawartych w tej opinii.

Obie strony wniosły kasacje od tego wyroku.

W kasacji pozwanego podniesiono zarzut naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 481 § 1 KC w związku z art. 300 KP, a także naruszenie przepisów procesowych mające istotny wpływ na wynik

sprawy, w szczególności art. 224 § 1 KPC przez to, że bez przeprowadzenia wyczerpującego postępowania dowodowego i wyjaśnienia wszystkich okoliczności Sąd zamknął rozprawę w sporze niedojrzałym do ostatecznego rozstrzygnięcia. Kasacja ta zawiera wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Wojewódzkiego w Katowicach i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W kasacji powoda podniesiono zarzut naruszenia prawa materialnego przez błędną jego wykładnię – art. 71 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych i art. 94 pkt 5, art. 85 w związku z art. 5 KP oraz art. 481 § 1 i 2, art. 482 § 1 KC przez przyjęcie, że zasądzona w sprawie kwota wyczerpuje należne powodowi wynagrodzenie za pracę wraz z odsetkami i odsetkami od odsetek, a także zarzut naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy – art. 477¹ § 1, art. 382, art. 224 § 1 i art. 328 § 1 w związku z art. 391 KPC przez niewyjaśnienie wysokości należnego powodowi wynagrodzenia za pracę i заниżenie zasądzonej kwoty oraz przez nieomówienie w uzasadnieniu wyroku istotnych dla sporu okoliczności faktycznych i procesowych. W konkluzji powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w części oddalającej apelację powoda oraz uchylenie poprzedzającego go wyroku Sądu Wojewódzkiego w Katowicach w części oddalającej powództwo i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. W kasacji powoda, jako wartość przedmiotu zaskarżenia wskazano 5001 zł.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja powoda jest niedopuszczalna i podlega odrzuceniu na podstawie art. 393⁸ § 1 KPC w związku z art. 393 pkt 1 KPC. Na rozprawie poprzedzającej wydanie wyroku przez Sąd pierwszej instancji powód oświadczył, że „wnosi jak w swoim piśmie z dnia 12.07.1997 r.”. W piśmie tym znajdującym się na karcie 242 wniósł o zasądzenie kwoty 11.569,55 zł z 35% od dnia 1 stycznia 1997 r. a poza tym powołał się na „dotychczasowe stanowisko zwłaszcza zaprezentowane w piśmie z dnia 11.03.1997 r.”. W owym piśmie wniósł o zasądzenie kwoty 11.890.26 zł z ustawowymi odsetkami „zwłoki” od dnia 1 stycznia 1996 r.”, a także polemizował z przyjętymi podstawami obliczenia jego wynagrodzenia.

Sąd Wojewódzki zasądził kwotę 11.569,55 zł z odsetkami ustawowymi od 1 stycznia 1997 r. do dnia zapłaty, a następnie uzupełnił wyrok przez orzeczenie o ry-

gorze natychmiastowej wykonalności oraz przez dodanie punktu o treści „w pozostałym zakresie powództwo oddała”. Sąd uwzględnił żądanie powoda uzupełnienia wyroku, ponieważ – jak stwierdził w uzasadnieniu wyroku uzupełniającego - powód „wskazywał iż przy ustalaniu wysokości wynagrodzenia powoda, poczynając od stycznia 1995 roku winno być ukształtowane w oparciu o dokonanie wypowiedzenia zmieniającego”. Mając powyższe na uwadze należało stwierdzić, że wartość przedmiotu zaskarżenia kasacją w żadnym razie nie przekracza 5000 zł. Powód nie żądał wyższej kwoty niż zasądzona została wyrokiem Sądu pierwszej instancji (co najwyżej kwoty o 320,71 zł wyższej, jeżeli uznać, że niejasne sformułowanie z pisma z 12 lipca o odwołaniu się do pisma z 11 marca 1997 r. obejmowało również żadaną w tym wcześniejszym piśmie kwotę).

Do wartości przedmiotu zaskarżenia nie mogą być wliczane nie skonkretyzowane żądania obliczenia wynagrodzenia w oparciu o odmiennie określoną podstawę. Z obowiązku sądu orzeczenia ponad żądanie na podstawie art. 477¹ § 1 KPC nie wynika możliwość dowolnego określania przez powoda w kasacji wartości przedmiotu zaskarżenia na kwotę, która nie odnosi się w żadnym stopniu do żądań zgłaszanych przed Sądem pierwszej instancji i objętych rozstrzygnięciami Sądów. Oddalenie powództwa i oddalenie apelacji odnosiło się do żądań powoda, które nie zostały określone kwotowo, a zatem nie ma żadnych podstaw do nadawania im dopiero w postępowaniu kasacyjnym wartości dla uzyskania dopuszczalności kasacji.

Natomiast zarzut naruszenia art. 481 § 1 KC w związku z art. 300 KP zawarty w kasacji pozwanego okazał się uzasadniony. Z przepisu tego wynika, że odsetki należą się wówczas, gdy dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia. Tymczasem w rozpoznawanej sprawie Sąd Apelacyjny zaakceptował bezkrytyczną ocenę opinii biegłego, na podstawie której zasądzono wynikającą z tej opinii kwotę. Metoda przyjęta przez biegłego jest już na pierwszy rzut oka nieprawidłowa. Biegły rozpoczął wyliczenia od 1989 r. i do sum kwot niedopłaty doliczył wynagrodzenie zaległe w rachunku narastającym i zsumowane odsetki, przy czym pierwsza kwota „wynagrodzenia zaległego” powstała z zsumowania zaległości i odsetek. Zastosowanie tej metody skomplikowanej i całkowicie oderwanej od normy art. 481 § 1 KC (a także od zakazu anatocyzmu z art. 482 § 1 KC) doprowadziło do tego, że mimo iż wyliczona przez biegłego różnica w wynagrodzeniu należnym i otrzymanym w 1996 r. wyniosła nadpłatę w kwocie 4441,51 zł, to wynagrodzenie zaległe i odsetki z ubiegłego roku w rachunku narastającym wynosiły 7191,01 zł, a do tej kwoty biegły dodał jeszcze

4378,44 zł odsetek. Suma tych dwóch ostatnich kwot została zasądzona przez Sąd pierwszej instancji. Dokonane w tym roku (1996) wpłaty na poczet roku 1993 i 1995 zostały przez biegłego odjęte od wynagrodzenia zaległego wyliczonego na koniec 1995 r. i odsetek z roku ubiegłego, przy czym nie wiadomo w jaki, rachunkowo rzecz biorąc, sposób powstała ta wyjściowa kwota. Zamknięcie rozprawy uznanej za dostatecznie wyjaśnioną naruszało zatem art. 224 § 1 KPC w sposób wpływający na wynik sprawy. Jeżeli powodowi nie wypłacono wynagrodzenia w kwotach należnych za poszczególne miesiące, można te kwoty zsumować, lecz odsetki należą się od poszczególnych kwot wynagrodzenia miesięcznego od daty opóźnienia do daty zapłaty. Podkreślić przy tym trzeba, że słusznie pozwany podnosił w kasacji, że jego opóźnienie powstawało dopiero wówczas, gdy znana mu była kwota stanowiąca podstawę obliczenia wynagrodzenia powoda po opublikowaniu odpowiednich danych w Monitorze Polskim. Kwota należnych odsetek może być zsumowana na pewną datę, ale poddanie oprocentowaniu odsetek jest możliwe dopiero od daty wytoczenia powództwa (art. 482 § 1 KC). Nie twierdzi się bowiem, że po powstaniu zaległości strony zgodziły się na doliczenie zaległych odsetek do dłużnej sumy. Wreszcie zapłata dokonana przez dłużnika (pозwanego) powinna być rozliczana według reguł z art. 451 KC. Opinia biegłego wydana z naruszeniem omówionych zasad nie mogła stanowić podstawy wyliczenia należności powoda, co skutkuje uchylenie zaskarżonego wyroku na podstawie art. 393¹³ § 1 KPC.

=====